

Трофаїла Наталія,
*к. пед. н., доцент кафедри психології та педагогіки розвитку дитини
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини,
Україна*

ПСИХОЛОГІЯ ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ

За умов панування інтелектуальної моделі світової економіки, у сучасному світі, обдарована особистість є однією з рушійних сил розвитку суспільства.

Сучасний світ цінує обдаровану особистість. Підвищується попит на людей з неабиякою креативністю, нестандартним мисленням, особистість з великою силою волі та високою працездатністю.

Проблема обдарованості набуває актуальності вже протягом кількох сторіч, адже не викликає сумніву те, що потенціал обдарованості є найціннішим ресурсом духовного поступу й матеріального розвитку людства. Тому цінність особистості визначається не тільки тим, що вона являє собою в даний момент, але й закладеними в неї можливостями подальшого розвитку й вдосконалення [1, с. 137].

Теоретичні питання обдарованості досліджували такі вчені як: А. Капська, М. Виготський, А. Зверєва, А. Матюшкін, Ю. Гільбух, Б. Теплов, А. Коваль, В. Ананьєв, С. Тітова.

Досліджуючи обдарованість як феномен у різних аспектах, необхідно зазначити, що спостерігається відмінність у поглядах на трактування явища діагностики як серед іноземних, так і вітчизняних науковців. Попри тривалу історію вивчення обдарованості на Заході та в нашій країні, і сьогодні не існує єдиного концептуального підходу до визначення та розуміння цього феномена. Поняття «обдарованість» застосовується в різній значущості, а обдарованість, як явище, автори розуміють по-різному.

Обдарована дитина – це особистість, яка має яскраво виражену спрямованість на здобуття наукових знань, генерування нових ідей при розв'язанні навчальних і дослідницьких завдань, знає історію й сьогоденні тенденції розвитку предмета дослідження, володіє значним обсягом інформації, має критичне мислення, відчуття нового, високу допитливість, особистісну установку на сприйняття оригінального, незвичайного, вміє встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, робити висновки, аналізувати інформацію,

будувати гіпотези, є чутливою до суперечностей, організована, наполеглива в досягненні мети, має інтуїцію, здатна до передбачення, фантазування, відкритого спілкування [2, с. 13].

Автори психолого-дидактичної системи «Обдаровані діти: виявлення, навчання, розвиток» (В. Панов, Н. Лейтес, О. Матюшкін та ін.) в якості базової характеристики обдарованості виводять творчу активність людини як вияв творчої природи психіки і її розвитку.

З цієї точки зору обдарованість постає як:

1) системна властивість психіки, яка виникає в результаті пізнавальної і (або) іншої діяльнісної взаємодії між індивідом і освітнім середовищем;

2) властивість психіки, що розвивається, для прояву і становлення якої необхідними умовами є не тільки наявність природних задатків, але і відповідного (варіативного і розвиваючого) освітнього середовища, зокрема відповідних видів діяльності (екопсихологічний аспект обдарованості);

3) індивідуальна характеристика пізнавального, емоційного і особистісного розвитку учня, яка виражається в індивідуально-своєрідному поєднанні властивостей пізнавальної, емоційної і особистісної сфер свідомості цього індивіда, яке забезпечує можливість досягнення ним найбільш високих результатів розвитку здібностей в соціально значущих видах діяльності [3, с. 22].

На думку А. Матюшкіна, обдарованість являє собою комплекс інтелектуальних, творчих та мотиваційних чинників. У структурі творчої особистості він виокремлює 5 структурних компонентів:

- домінуюча роль пізнавальної мотивації;
- дослідницька, творча активність, яка проявляється у знаходженні нового, у постановці і розв'язанні проблем;
- можливості досягнення оригінальних рішень;
- можливості прогнозування і передбачення;
- здатність до створення ідеальних еталонів, що забезпечують високі естетичні, моральні, інтелектуальні оцінки [4, с. 132].

Згідно з концепцією О. Щєбланової дитяча обдарованість – це цілісна, складна, багатогранна і така, що розвивається, психологічна система, яка є підсумком індивідуального шляху розвитку і одночасно становить потенціал (внутрішні передумови) майбутнього розвитку. Обдарованість дитини на кожному віковому етапі може бути адекватно зрозумілою лише з позицій системності й розвитку.

Вона може розглядатися як «закрита система» з точки зору внутрішньої структури і як «відкрита система», яка перебудовується під впливом динамічної взаємодії численних внутрішніх і зовнішніх детермінант. Інтегральні характеристики особистості обдарованого учня детермінують вияви і розвиток його обдарованості, будучи одночасно і об'єктом цього розвитку [5].

У психології і педагогіці стверджується думка про те, «що всі здорові діти обдаровані». Тому основна ідея шляхів визначення виховання обдарованих дітей полягає в тому, щоб забезпечити комплексний розвиток природної обдарованості. Саме в дитинстві необхідно приділяти увагу таланту дитини і не пригнітити, а розвинути його, допомогти малюку пізнати себе, розкритися з усіх своїх кращих сторін.

Головне, щоб батьки обдарованих дітей чітко усвідомлювали, що правильне домашнє виховання є основою ґрунтовної освіти.

Отже, основне завдання дорослих – створити необхідні соціальні, психологічні, педагогічні умови для всебічного гармонійного розвитку обдарованої дитини, її духовного становлення, виховання культурної, обізнаної, творчої особистості, достойного громадянина.

Список використаних джерел

1. Василькова Ю. В. Методика и опыт работы социального педагога : учеб. пособ. для студ. высш.учеб. заведений. / Ю.В. Василькова. – 2-е изд., искр. – М. : Академия, 2004. – 160 с.
2. Капська А. Й. Соціальна педагогіка / А. Й. Капська. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 256 с.
3. Одаренные дети: выявление, обучение, развитие. Психолого-дидактическая система / В. И. Панов, Н. С. Лейтес, А. М. Матюшкин [и др.] // Відкритий урок. – 1998. – № 13. – С. 20–24.25.
4. Овчаренко К. І. Організація роботи з обдарованими дітьми. / К. І. Овчаренко // Психолог. – 2004. – № 37 – С. 12–17
5. Щєбланова Е. И. Одаренность как психологическая система: структура и динамика в школьном возрасте: дис. ... доктора психол. наук: 19.00.01 / Елена Игоревна Щєбланова. – М., 2006. – 311 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lib.ua-ru.net/diss/vved/162912.html>.